

ÉLŐ ERDÉLY EGYESÜLET

BACKAMADARAS

HONISMERETI TANULMÁNY

**MAKKAI ZSIGMOND-LORÁND
BACKAMADARAS
MAROSVÁSÁRHELYI ORVOSI ÉS GYÓGYSZERÉSZETI
EGYETEM**

2014

Településem neve Backamadaras, románul Păsăreni. Községközpont, hozzá tartoznak: Szentgerice és Bálintfalva.

Nyárádmente részét képezi, amely közigazgatási szempontból régebb (1876-ig) Marosszék, ezt követően (1925-ig és 1940-1944 között) Maros-Torda vármegye, illetve (1925-1940 és 1945-1950 között) Maros megye, majd Magyar Autonóm Tartomány (1968-ig), ma pedig újból Maros megye egyik fontos tájegysége.

A község lakóinak száma 1919, ezen belül Backamadaras lélekszáma 899, amelyből 862 személy magyar nemzetiségű.

Backamadaras Marosvásárhelytől 17 km-re és Nyárádszeredától 10 km-re, a Középső-Nyárádmentén helyezkedik el, a Nyárád jobb és bal partján. Mindkét város irányából a 151D jelzésű megyei úton közelíthető meg (pontosabban Marosvásárhely irányából először az E60-as nemzetközi úton haladunk, majd Ákosfalvánál térünk le a megyei útra). Rövidítés céljából sokan használják a Koronka felé vezető kövezett utat, amely jóval kevesebb táv a Marosvásárhely felé haladók, illetve az innen Backamadaras felé érkezők számára. Földrajzilag a Küküllők dombvidékétől északra, a Maros völgyétől délre a Nyárád völgyére néző dombok között terül el. Tengerszint feletti magassága 330-350 m között van.

Átszeli a falu határát a XX. század elején épített nyárádmenti kisvasút, amely a megyeszékhelyt kötötte össze Parajddal. Ebből kifolyólag községünk egy saját vonatállomással is rendelkezett hajdanán, de ez már a múlté, hisz 1997-ben a „Nyárádmenti Expressznek” is becézett gőzös járatát beszüntették.

A település nevét hallván a legtöbb embernek talán két dolog jut eszébe: a falu híres bortermelői mivoltja és jelene, illetve zamatos bora, és a falu leghíresebb szülöttje, Backamadarasi Kiss Gergely, aki munkásságával világhírré tett szert. Településem ezen hírességeiről majd részletesebben is beszélni fogok.

A faluról 1992-ben megjelent egy bibliográfia „Backamadaras 600 éve” címmel, amely bemutatja a falu alakulását 1392 és 1992 között. E kötet megjelenése Pál-Antal Sándor történész és pár helyi lakos fáradalmas munkájának köszönhető. Betekintést nyer a falu életébe, és olvasójával megismerteti, hogy miként alakult a falusi székely nép sorsa, az egyházi élet, az iskola, a szövetkezeti és művelődési élet, a népi hagyomány és népszokás, a népesség és a névhasználat ezen nyárádmenti településen az évszázadok során.

Orbán Balázs szintén megemlíti és leírja településünket a „Székelyföld leírása” című alkotásában.

Ugyanakkor más könyv is tovább viszi Backamadaras hírnevét, amelyek közül említésre méltóak a backamadarasi születésű Csíki Sándor erdélyi író művei, amelyekben folyamatosan megjelennek utalások az író szülőfalujáról.

Az irodalom mellett az interneten is hozzáférhetünk számos információhoz a településről: a községnek van saját weboldala, de utána olvashatunk más weblapokon is, mint például marosszék vagy nyárádmente hivatalos oldalain.

Először is pillantsunk vissza a falu keletkezésére. Az első hiteles írott adat 1392. április 15.-én keletkezett. Diósgyőrből Zsigmond király arra utasítja a gyulafehérvári Káptalant, hogy Backamadarasi Pál fiait iktassa be a Küküllő vármegyei Kisszőlős helységbe (a mai Backamadarasra), mivel az említettek új adományt kaptak erre a településre. Ezen az adaton kívül még van három Backamadarast érintő oklevél, amelyek a XV. századból származnak és bizonyítják településünk létezését. Ezek pontos dátum szerint 1409. december 10.-én, 1484. május 20.-án és 1485. június 2.-án keletkeztek.

A falu pontos keletkezésének időpontját sajnos nem ismerjük, levéltári adatok hiányában, de annyi biztos, hogy az első okleveles említést megelőzően is már létezett. Valószínűleg a XI-XII. század körül marosi székelyek telepedtek le itt.

Most vizsgáljuk meg a település nevének eredetét. Az első írásos emlék 1392-ben Bachka Madaras alakban említi. Az idők folyamán viszont több alakban is előfordul: 1580-ban Baczkamadaras, 1602-ben Madaras, 1632-ben Baczka Madaras, 1854-ben Baczka-Madaras. Románul is sokat változott az elnevezés: 1733-ban Bancska-Madarás, 1760-62-ben Barza Madaras, 1854-ben Mederásu, 1921-ben Madarasu, 1926-tól Păsăreni.

Nevének összetételét nézve: a „Backa” szót a falutól észak-nyugatra található kb. 480 méter magas dombról kapta, amelyet valamikor madarakban gazdag erdő borított, így innen jön a „madaras” elnevezés. A két szót összetéve kapjuk a település mai megnevezését.

A falu életében mérföldkőt jelentett az 1992-es év. Ekkor „töltötte” Backamadaras a 600. évét (az első írásos emléktől számítva). Ezen évforduló alkalmával különböző rendezvényekre is sor került, többek között felavatták Backamadarasi Kiss Gergely kopjafáját az iskola előtti téren.

Az 1992-es év után a következő kiemelkedőbb esemény a település életében 2006-ban történt. Ez év májusában került sor az első Madarasok Találkozásának a megszervezésére, amikor is öt Madaras nevezetű település képviselői aláírtak egy együttműködési szerződést. Ez a szerződés jelentette ezen öt település jövőbeni kapcsolatának az alapját. Ettől az évtől kezdődően minden évben sor kerül ennek a találkozásnak a megszervezésére, melyet minden évben az öt település egyike szervez meg. A települések közül kettő az anyaország területén található: Kunmadaras (Jász-Nagykun-Szolnok megye), Madaras (Bács-Kiskun megye) és három pedig Erdélyben: Csíkmadaras (Hargita megye), Mezőmadaras (Maros megye) és Backamadaras (Maros megye).

Backamadaras immár két Madarasok Találkozójának a megrendezésén van túl, ugyanis 2011-ben újra erre a településre került a sor. Idén, 2014-ben, Csíkmadaras szervezte meg szintén második alkalommal a IX. Madarasok Találkozóját.

Most térjünk át azon személyek bemutatására, akiknek köszönhetően falunk neve messzire eljuthatott és akikre mindannyian büszkék lehetünk.

Falunk leghíresebb szülöttje, a már említett Backamadarasi Kiss Gergely, 1738-ban közszékely szülők gyermekeként látta meg a napvilágot ezen nyárádmenti településen. Éles eszének és szorgalmának köszönhetően hamar felfigyeltek rá szülőfaluja tanítói, akik a marosvásárhelyi kollégiumba tanácsolták. Iskolatársai gyakran kigúnyolták kissé rövidebb bal lába miatt („sánta is vagy, kicsi is vagy, semmiképpen nem lehetsz nagy”), de ő ezekre mindig kellőképpen visszaválaszolt („megmutatom messze megyek, s aztán nyomós nevet szerzek!”). A kollégiumban hamar megszerették tanárai, sőt a rektor még járni is tanította, hogy ne legyen feltűnő a testi hibája. Szívesen és könnyedén tanult minden tantárgyat, különösképpen a német nyelvet és a teológiát. A német nyelv tökéletes elsajátításával egészen Bécsig jutott el, ahol II. Józseftől engedélyt nyert arra, hogy Bázelen folytathassa tanulmányait. Tanulmányai elvégeztével újra hazatért.

1768. október 20.-án foglalta el professzori székét a székelyudvarhelyi református kollégiumban. 1773-ban kezdeményezésére elkészült az új két emeletes, 45 helyiségből álló református kollégium, amely ma is a város büszkesége. A kollégiumban jogot, filozófiát és teológiát tanított.

1780-1781-ben templomot építtet a város főterére, majd könyvtárat alapít. Ugyanebben az időszakban az Anyaszentegyház zsinata generális notáriussá választotta.

1787. április 25.-én, 49 éves korában és 15 évi házasság után májbetegsége következtében elhunyt. Özvegye, Fogarasi nemes Komáromi Terézia, szegénységben nevelte tovább három gyermeküket: Józsefet, Borbálát és Ferencet. Sírköve a székelyudvarhelyi temetőben található. Emlékét őrzi Backamadarason egy kopjafa a róla elnevezett általános iskola előtt, egy mellszobor a helyi református templomkertben és a szintén róla elnevezett székelyudvarhelyi református kollégium.

Településünk egy másik kiemelkedő személyisége Makkai Zsigmond, aki 1863-ban született az akkor Maros-Torda megyéhez tartozó Backamadarason. Ő a „harisnyás székely képviselő” néven vált ismertté, ugyanis ő volt a legelső egyszerű földműves ember, aki elnyerte egy egész választókerület bizalmát, és így bekerült a magyar országgyűlésbe, mint képviselő.

1901-ben az ákosfalvi kerületben választották meg először, kiütve így a kormánypárti Légrády Károlyt. Mandátuma lejártával egy újabb választást is megnyert függetlenként Rozsnyai

főszolgabíró, Tisza-párti jelölttel szemben. Második mandátumát személyes okok miatt félbeszakította és visszatért a szülőfalujába tevékenykedni.

Makkai Zsigmond képviselő mivoltja előtt hidak és utak építésével foglalkozott (főleg a Nyárádmentén), de a parlamenti munkássága után hosszú ideig szülőfalujának bírója is volt, sőt a backamadarasi Református Egyház gondnoki tisztségét is betöltötte 3 évig (1907-1910).

Felesége Bari Amália, akitől hét gyermeke született.

1918-ban meghalt, hátrahagyva özvegyére négy lányát: Bertát, Idát, Elizát és Magdolnát. Sírhelye a backamadarasi református temetőben van, ugyanakkor emlékét őrzi egy emléktábla a jelenleg is álló házában.

Még mielőtt betekintést nyernénk a falu mai életébe, tekintsük át alaposabban a település múltját.

A XI-XII. században a székelység véglegesen letelepedett Erdély dél-keleti részén, nemzetiségi szervezetben élt és falurendszere fokozatosan alakult ki a XII-XIII. század folyamán. Településünkön is, akárcsak a többi székely falvakban, a lovas székelyek a főemberek és lófői rendű családokból kerültek ki, akik megengedhették maguknak a költséges lótartást és a drága fegyverzetet. A gyalogságot a szegényebb rendben lévő közszekelyek alkották.

A XIII. századtól kezdődően egyre több székely nyert a vármegyék területén nemesi jogú egyéni birtokot. Egy ilyen adományozásnak köszönhetjük falunk első írott említését is, amikor backamadarasi Pál fiai új adományt kaptak a Küküllő vármegye területén.

A Mátyás király utáni időszakban a székely társadalom rétegződése felgyorsult.

A nem katonáskodó közszekelyeket megadózták. Egy ilyen adókivetési lajstromot Backamadarason is végrehajtottak 1567-ben. Ebben a lajstromban falunk 13 adófizető kapuval van bejegyezve.

1580. március 24.-én Báthori István Kovacsóczy Farkas kancellárnak és öccsének Kovacsóczy Jánosnak, valamint utódainak adományozta Mihályfi Tamás, utódainak hiánya következtében a kincstárra maradt marosszéki és Küküllő vármegyei birtokait, köztük a backamadarasit is.

1583-ban a kincstárnoknak kinevezett Siger János kapott adománybirtokot többek között Backamadarason. Egyik utóda, Siger Zsigmond, 1602-ben nemesként volt nyilvántartva.

1601. december 31.-én Báthori Zsigmond újból elfoglalta elveszített fejedelmi székét és felszabadította a közszekelyeket. E felszabadítást közvetlenül követő időből, 1602 augusztusából rendelkezünk Backamadarásra is vonatkozó adattal, a Basta generális által felesketett székelyek lajstromában. A lajstrom nem teljes, mivel sokan kivonták magukat az eskütel alól. Az esküttettek sorában volt egy nemes (a már említett Siger Zsigmond), 15 szabad rendű és három jobbággy.

Bethlen Gábor trónra lépése után, 1614-ben, összeíratta a székelységet. Backamadarason egy zömével szabadságába visszaállított, de ismét eljobbágyosodásnak indult közösség élt. 37 családfőt írtak össze, melyek közül helytlakó főember egy sem volt, kilencen lovaskatonai szolgálatot tevő lófők voltak, egy gyalogpuskás és kilencen egyszerű szabadrendűek. A szabadrendűek mellett 18 földesúri függőségi viszonyba került család élt a faluban. Ezek közül „fejekötött” jobbágy volt négy. A jobbágyokon kívül összeírtak 14 zsellért is (heten székelyföldiek és heten vármegyeiek voltak).

Az 1635. évi lustrakor a lófők száma 20 volt, a gyalogpuskásoké 6. Soraikat kiegészítette 5 „recuperált”, azaz visszaszerzett és 10 „recentes” vagyis új katonarendű.

A XVII. század első felében Backamadaras visszakapta a zömében székely lakta település jellegét.

Ebben az időszakban kezdtek el falugyűléseket tartani a település lakói, amelyeken a közösség bármely tagja részt vehetett, rendi hovatartozástól függetlenül. Ezeken a gyűléseken az egész falura érvényes határozatokat, sőt jogszabályokat, úgynevezett „falutörvényeket” is hoztak. Egy ilyen falutörvénye ismert Backamadarasnak 1617-ből, melyet Bálintfalvával és Nyárádszentlászlóval közösen hoztak érvénybe.

A falugyűlés irányította a település gazdasági életét. A gyűlés hatáskörébe tartozott a bíró, az esküdtek, a pásztorok választása, megfogadása. Gyűléseket évente legalább egyszer tartottak és a közösség tagjainak kötelességük volt ezeken résztvenniük. A falusbírókat és az esküdteket egy-egy évre választották meg.

A XVIII. század elején az osztrák megszállás a falu életében is erőteljesen éreztette hatását, lényegesen megváltoztatva a gazdasági és társadalmi életet. A backamadarasiaknak ez a változás az adó rendkívüli megemelkedését jelentette. Ugyanerre az időszakra esik az armalisták (egy telkes nemesek) egyik erőteljes mozgalma nemesi jogaik elismertetéséért.

1722-ben 4 armalista család volt a faluban, 1777-re számuk 18-ra emelkedett.

A szabad székelyek túlsúlya (az armalistákkal együtt) megmarad 1848-ig, amikor a forradalom véget vetett a rendi tagolódásnak.

A falusi hierarchia élén a fő- és birtokos nemesek helyezkedtek el. A faluban birtokkal rendelkezett gróf Bethlen Ádám, báró Nalátzi István, gróf Kórnis Antal, gróf Gyulaffi László, gróf Lázár Ferencné és Keresztúri Miklós. Ez utóbbi kivételével mindenkinek kúriája is volt Backamadarason. Továbbá 1785-ben birtokos volt itt özvegy báró Nalátzi Istvánné, gróf Toldalagi Zsuzsanna, báró Henter Antal, báró Bornemissza János, Matskási Péter és gróf Bethlen József. 1831-ben birtokkal rendelkeznek: gróf Bethlen Józsefné, gróf Torotzkai Pálné, báró Bornemissza József, gróf Haller László, gróf Traun Antalné és Klementsits Dánielné.

1744-ben Mária Terézia császárnő trónjának megvédése céljából elrendelték a fegyvert fogható nemesek összeírását és mozgosítását. Ekkor a lófőket és a gyalog székelyeket ismét ide sorolták.

Backamadarason ebben az időben a számarányokat tekintve a szabad rendűek után a jobbágyok következtek, míg a zsellérek a lakosság 18-19 %-át alkották.

1762-es évi telekkönyv adatai szerint feltételezhető, hogy 44 madarasi személy gróf Bethleni Bethlen Ádám lovastábornok, a X. huszárezred tulajdonosának vitézei lehettek. Emléküket egy márványtábla őrzi a református templom bejáratánál.

Lépünk egy évszázadot előre. 1848 koratavasán kirobbant forradalomnak hamar híre terjedt. A falvak életében leginkább ez a jobbágyügy rendezését jelentette, amely szerepelt Petőfiék pesti 12 pontja között is.

A jobbágy felszabadítás érzékenyen érintette településünk népességét is, hisz a lakosságának 42 %-a jobbágy és zsellér volt.

A forradalomból kialakult szabadságharcban Backamadarasról úgy nemzetőrök, mint honvédek egyaránt részt vettek, vérüket áldozva a hazájukért nem egy csatában is.

1849. március 15.-én két műemlék nyárfát ültetett Losontzi József lelkész, az akkori cinterem keleti felébe (ami ma már az óvoda udvarán található). Mindezt annak emlékére, hogy a „Magyar hadsereg bevétte ostrommal, rohammal Buda várát”. Ebből a két fából ma egy még mindig áll és az egyik büszkesége a falunak. Ugyancsak Losontzi József lelkész ültetett 1860-ban egy műemlék zádokfát is a cinterembe, ami szintén mai napig megcsodálható, és az egyik legkiemelkedőbb jellegzetessége a templom udvarának.

A századfordulón a családi gazdaság hagyományos formája élt tovább: a férfiak feladata volt a szántás, kaszálás, cséplés, erdőlés, a szerszám készítés, az állatok gondozása, míg az asszonyok feladata volt a takarítás, az aratás, a szövés-fonás, a kisállatok gondozása, a konyhai munka elvégzése, illetve rájuk hárult a gyermekek nevelése is.

A békés falusi életet érzékenyen érintette az 1914 nyarán kezdetét vett első világháború. A július 28.-i mozgósítás Backamadarason is végbe ment. A harctéren lelte halálát 40 madarasi férfi. Emléküket a református templomban elhelyezett és 1926 elején leleplezett márványtábla őrzi. A háború mellett más megpróbáltatásoknak is ki volt téve a lakosság: 1916-ban ágyúöntésre elvitték a református templom kisebb harangját, míg 1918-ban itt volt elszállásolva a XI. honvédgyalogezred egy része.

Az első világháborút követően, 1918. december 1.-én Gyulafehérváron az erdélyi románság kimondta egyesülését Romániával, teljes nemzeti szabadságot ígérve a kisebbségbe jutott magyaroknak és más együttélő népeknek. Ezt a határozatot rá két évre, 1920. június 4.-én,

a trianoni békeszerződés követte. Ettől fogva falunk mindennapi életére rányomta a bélyegét a kisebbségi sors.

A második világháború rendkívüli áldozatokat követelt a lakosságtól minden téren. A gazdasági helyzet egyre aggasztóbb lett. A háborúba a falu férfi lakosságának nagy részét elvitték, többek közülük hadifogságba estek (a hazatértek kb. 112-re becsülték a fogságba esettek számát) és voltak közülük, akik sosem tértek már haza. A 44 hősi halott emlékét szintén egy márványtábla őrzi a református templomban.

A front 1944 szeptemberében a Nyárád-völgyén is végig vonult, többek között Backamadaras határát is érintve. A Vácmány-tetőn a német katonaság védelmi vonalat épített ki. A front áthaladása után a falu határán rengeteg lőszer maradt, melyek közül egyet-egyét a mai napig is találni lehet.

A háború elvonulása nem nyugalmat, nem békét, hanem további megalázkodást hozott az emberek életébe. Szép lassan eluralkodott a kommunizmus az országban.

1944 októberében 11 backamadarasi férfit deportáltak „pár napi helyreállítási munkára”. Az elhurcoltakat Foksányon és Tighinán keresztül Kijevig és Kisinyovig szállították. Közülük mindössze hárman tértek haza.

A kommunizmus magával hozta a „kulákság” felszámolását, megsemmisítését. Ebből kifolyólag Madarason is számos föld állami tulajdonba került. Volt olyan nagyobb földes úr (Török István), akit bebörtönöztek, hogy ne tudja lebeszélni a falusiakat a kollektívbe való belépésről.

Egy évtizeddel később, 1956 és 1962 között, pozitívként megemlítendő a földgáznak a lakásokba való bevezetése. A munkálatok befejezésekor 5 család kivételével az egész falu földgáz használó lett.

1963-65-ben sor került a település villamosítására is.

1964-1970 között felépült a helyi kultúrotthon, mivel a régi már kicsinek bizonyult.

1982-1984 között elkészült az új iskola és 1984 őszén már a tanítást is itt kezdték meg.

1989 decemberében elindult a kommunista rendszer felszámolása, amely magával hozta a földek visszaszolgáltatását. Ez az időszak számos problémát jelentett falunk vezetőségének.

1990 februárjától létrejött az ideiglenes polgármesteri hivatal a községhez tartozó három faluval: Backamadaras, Szentgerice és Bálintfalva.

A forradalom után nem sokkal falunkban is megalakult a Romániai Magyar Demokrata Szövetség tele reménnyel és bizakodással.

Backamadaras múltját, történelmét, társadalmi folyamatait nagyobb vonalakban megismerhettük, de még visszatérünk egy-két dolog részletes bemutatására a későbbiekben is.

Most nézzük meg részletesebben a falu szerkezetét.

Ha megkérdezzük a település idősebb lakóit, hogy mi jut eszükbe Backamadaras szerkezetéről, szinte biztos, hogy az első mondataik között lesz a falu tulipánhoz való hasonlítása. Valóban, a falu utcáinak az elrendeződése egy tulipán formára emlékeztet. Ezt az alakzatot látni is lehet, ha kimegyünk a Backa domb tetejére és onnan szemléljük a települést, de a mai modern technikák segítségével bárki megcsodálhatja ezt még tisztábban bizonyos műholdas felvételekről.

Áttérve a tudományos megközelítésre, a falu szerkezetét tekintve egységes, eléggé tömör, utcái szabályosak és sugarasan helyezkednek el a központhoz viszonyítva. Tehát Backamadaras a sugaras elrendezésű falvak közé tartozik, ami nagyon jellemző faluszerkezet a Nyárádmentén, az egyutcás települések mellett. A falunak hat főbb utcája van, de ezek mellett több kisebb köz is található. A falu társadalmát a közelebbi vagy távolabbi rokonsági-vérségi kapcsolatokban álló családok alkották. Élt a rokonsági rendszer, s mellette legfontosabbként a szomszédsági rendszer, melynek megnyilvánulása a „szegekre” való tagolódás: Alszeg, Felszeg, Középszeg (mindhárom egy-egy külön utcát foglal magába, tulajdonképpen ezek az utcák „hivatalos” megnevezései is).

A házak tömötten sorakoznak egymás mellett, a gazdasági épületek a telkek hátsó részében vannak. A mezőgazdasági terület három formára tagolódik: a Nyárád síkságába eső rész (a folyó szintjéhez képest 3-4 méteres magasságban) 30-35 %, a Nyárád másik teraszára eső rész (20-22 méteres magasságban) 15 %, a harmadik forma pedig a falutól északra levő dombokon és a közéjük ékelődő szűk völgyeken fekvő terület, amely több mint 50 %-át teszi ki az összterületnek.

A település telkein a lakóházak mellett gazdasági épületek is helyet kaptak, többek között a telkek hátsó részében. A leggyakoribbak, amelyek a legtöbb háznál megtalálhatóak még a mai napig is: az istálló, a szénacsűr, a sertésól és a tyúkház. Ezek mind fából készültek.

A lakóházakat sárból és agyagból építették, csak a múlt század elején tértek át a téglára. A téglák közül is az ún. „cigánytégla” volt a legelterjedtebb ebben az időben, de ezt is csak a jobb módban élő családok engedhették meg maguknak. Ezeknek a háznak még nem öntöttek alapot, legjobb esetben is csak követ tettek a téglák alá. Az idők folyamán a sárból készült házakat a téglaházak váltották fel és ma már nagyon kevés sárház áll a faluban. A tetőzeteknél nagy változás nincs, már a sárházakat is cseréppel fedték, nagyon kevés esetben jelentek meg a zsindeles tetők.

A házak felépítése is változatos és vagyonfüggő volt. A szegényebbek körében egy-két helység volt a házban, ahol szoba és konyha egyben volt, míg a jobb módú családok házaiban általában volt külön konyha és ezen kívül még egy-két szoba. A szobák közül egyet sosem (vagy csak nagyon ritkán) használtak/laktak, ezt nevezték „első ház”-nak, amely mindig az út felől volt. Ez a szoba mindig nagyon szépen be volt rendezve. Tartalmazott: ágyat, szekrényeket,

szőnyeget, asztalt, székeket. Az ágyon hímzett takaró volt és ezen hímzett párnák. Ezt a szobát mindig becsben tartották és volt mikor hosszú ideig be sem mentek oda, csak ha idejét látták már egy takarításnak. A hálósobában szülők és gyerekek együtt aludtak, de sok esetben a konyhát is használták hálósobának. A házak többségének volt egy tornáca a bejárat előtt. A legtöbb házban a kamra is megjelent már, de ahol nem volt ott a pince helyettesítette azt. A fürdőszobák csak a század második felében kezdtek megjelenni. Ugyancsak a század második felében, ennek is a vége felé megjelent pár emeltes ház is a faluban.

Nem egy esetben több generáció is együtt kellett éljen egy házban. Ilyenkor felosztották, hogy hol fognak lakni a „vének” és hol a fiatalok.

Nem csak a lakóházak terén fejlődött az építkezés, hanem a gazdasági épületek is alapos változáson mentek keresztül. Míg régebbi fából épültek az ólok meg a pajták, mára már lehet találni téglából készületeket is.

Az udvaron kapott helyet a törökbúza kas és az akkori mindennapi élet elengedhetetlen részét képező kemence is, ahol heti rendszerességgel sütöttek az asszonyok. Az udvarok mögött terült el a kerthelyiség, ahol az élelmüket termelték meg maguknak a falusi emberek. A ház udvarán vagy a kapu előtt volt a kút, amelynek több formája is ismeretes és megtalálható a mai napig. A kút mellett volt a vályú, ahol az asszonyok a ruhákat mosták.

A kapu két részből állt: egy szépen kifaragott, népi motívumokkal díszített kis kapu, amelyre sok esetben feltüntették a készítőjét, a készítés idejét vagy éppen a tulajdonos nevét, és egy kevésbé kidíszített nagy kapu. A kis kapuknak mindig volt egy cseréppel fedett tetőzetük, ahova kis odúk voltak kialakítva a madaraknak. A nagy kapuknál is megfigyelhető volt a tetőzet, de csak ritkábban. A kapuk és a folytatásába eső kerítések fából készültek, de sajnos mára csak nagyon kevés maradt fenn belőlük, helyüket különféle vaskapuk vagy más típusú fából készült kapuk vették át.

Ha már megismertük a backamadarasi ház és ennek tájékának a felépítését, ismerjük meg a benne élőket is.

Először is kezdjük a backamadarasi ember népviseletének a bemutatásával.

Sok más településhez hasonlóan szerény falunkban is nehézkes felderíteni felmenőink viseletét. Csupán az idősebb lakók visszaemlékezéseire, illetve a régi fényképekre hagykozhatunk. Mindez annak a következménye, hogy backamadarasi népviseletről csak a XX. század első feléig beszélhetünk, ugyanis innen kezdve szép lassan az újabbnál újabb ruházatok kiszorították a helyi viseleteket a köztudatból. Tehát a falu legidősebb emberei sem mondhatják el, hogy ők annak idején helyi népviseletben éltek mindennapjaikat, de az ők szüleik viszont még használták ezeket a ruhadarabokat. Falunk női népviselete az 1940-es évekig nevezhető hagyományosnak.

Nézzük meg hogyan is nézett ki ez a hagyományos női népviselet.

Az ing mindig magasan csukódott, de nem hasított, hanem bebújós, négyszögű nyakkivágással, amin sehol gomb nem volt, de gallér sem, hanem kívülről szegték be. A viselő kenderszőtttest is, az ünneplő házigyapotszőtttest, majd gyolcsot is tűvel levarrott ráncok vették körbe, hogy az ing bőségét megadják. Mellévarrott ujjú volt, 2-3 ujjnyi széles mandzsettával, gombolósan. Varrtak nyárára háromnegyedes bő ujjú inget is, amit lerakások díszítettek vállból. A főként már alig emlékeznek, de kontyoláskor még szerepelt a XX. század elején. Fekete csipkealapon textilvirágok díszítették, a szeredai vásárból szerezték be. Ezt hamar felváltotta a vőlegény ajándékaként vett krémszínű selymekendő apró elszórt mintával és szegélydísszel.

A régi lājbi télire fekete háziposztóból készült, a szoknya anyagával együtt, de bársonylājbit vettek a módosabbak, s zsinórozatták. Mezei és házimunkára fehér színű, díszítetlen, gombolós, kenderből szőtt lājbit és szoknyát készítettek, kétnyüstösen szöve. A viselő szoknya kenderrel volt leverve, s kékre festették, hogy ne piszkolódjon, derékban korcra húzták. Szóttek gyapot felvetővel, kender leverővel (sötétkékre festve) olyan szoknyát, hogy „megállt a lábán”, olyan kemény lett az anyaga, s szép a tartása. A blúzt rávették az ingre. Az ünneplő blúznak szív alakú kivágása volt, delinszőrből készült, bebújós szabással, gallérja vállig ért, „cakkenyezve”, cifrán. Vállain három kicsi szegő volt 10-15 cm mélyre varrva, hogy a mellbőséget biztosítsa. Sonkaujjal szabták, a kézfőn kinyúló szöglettel. Ujja elkeskenyedő, karhoz tapadó volt, szórdelin ez is, de csak fehér, esetleg orgonalila vagy drapp színű. Erre nem vettek fel lājbit, ez már 1940-ben készült. Ekkor a kartonszoknya és blúz köténnyel már nem számított ünneplőnek, hanem szőrszoknyát és ugyanolyan anyagú blúzt viseltek ünnepekkor. Aki 1904-ben született, az még hordott kötényt vásárolt, bolti anyagból, levasalatlan rakásokkal, melyen sem csipke, sem szalag nem volt, esetleg két-három hajtás az alján.

A II. világháború után ez a hosszú szoknya s az egész viselet még inkább polgáriasult. Az ing szabott, karöltös, de bebújós, szív alakú kivágással. A szoknya megrövidült, térd alatt ért. A viselő háziszőtttest lett, felvetője fehér gyapot, pirosra festett kenderfonallal verték le, s egybesabták a felső résszel, végig gombolósra, amihez csak munkára kötöttek kötényt. Az ünneplő is egybesabott polgári ruha lett, a házi gyapotot vagy a fehér selyemvászont konfirmálóruhát később Ritznél festették meg Marosvásárhelyen zöldre, kékre. Általános volt a fekete patentharisnya viselete a régieknél, a bokáig érő szoknyát magas szárú fűzős cipővel vagy fűzős félcipővel hordták. Csizmája kevés nőnek volt, a módosak csináltattak felső részén piros csíkos, puha szárú női csizmát, télen bakancsot. A hideg telet a nagymamák idejében a nagykeskenyő viselete és a háromnegyedes szabású, kockás mintájú posztókat tette elviselhetőbbé.

1940-ben a zsinóros, vitézkötéses, pártás műmagyar ruha jött rövid időre divatba, majd a „székely ruhának” nevezett, alkalmi szereplésekre készült táncruha, amely nem épült a régi helyi hagyományokra.

1940-50 között már csak néhány öregasszony járt népviseletben, lenézték, maradinak tekintették viselőjét, s a polgári öltözet lett uralkodóvá.

A backamadarasi férfi népviselet mutat hasonlóságot a környékbeli falvakéhoz viszonyítva, de különbséget is találni lehet.

Itt a fiatalok szürke kalapot viseltek, melybe ünnepnapon muskátlilevélbe tett muskátlivirág-bokrétát tűztek, s a készen vett művirágbokrétát csak a sorozáskor kapták a szeretőjüktől (ezt a fényképeken mellényükre tűzve is látni lehet). Az idősek fekete kalapjába nem szúrtak bokrétát. Egy idő után divatba jött az ún. „segesvári kalap”. Az ing hasitéka mellett nem volt kézlevarrás, még az ünneplőn sem, s gallérja szabott, felső részén keskeny, a kihajtott rész a mostaninál szélesebbre méretezett volt. A kézelőn „lapos ráncok”, becsíptetett ráncszerűségek voltak, s a széles mandzsetta két gombbal zárult.

Lájbit, harisnyát, priccsesnadrágot, ujjast a néhai Szántó Dénes készített a faluban. A régi, fekete lájbi nem volt zsinóros, de arany színű, azaz sárga fogantyús gombok voltak rajta, főleg a később divatba jött piros lájbin. A piros lájbit a „magyar világ” hozta be 1940-ben, ezt fehér bébizsinór díszítette a gombolásnál vitézkötésszerűen, s a hátán is alulról a váll felé, de nem virágmintával, csak három, levélhez hasonló kacskaringóval. Készült bársonyból is, vászonból is, de négyévi viselés után levetették, elrejtették, más világ jött be.

A harisnyát az 1906-ban születettek még háziposztóból szöve télen-nyáron viselték, s fekete szegély volt az ellenzőjén, ha zsinór volt is rajta, csak nagyon szerény, kacskaringós mintával szerepelt. Szöttek 1917-ben „porcelánnadrágot” is, finom fehérés gyapotból, ez harisnyaszerű volt, de kissé bővebb szabású. A gyapjúholmit Szeredában fésülték és Köszvényesen dűrückölték, ponyvamintás volt a szövése. A priccsesnadrág 1940-től lett általános viselet, ez is háziposztóból készült. Az ujjast is ebből varratták, s a harisnyához vették fel, színe fekete, s ez is fenyőágas, ponyvamintás szövessel készült, és 1940-ben vitézkötéses díszítést kapott. Csíkos anyagból is varrták, „felesre üttették”, vékonyabbra, s apró kockás mintával is szöttek. Az ujjast a háború után is viselték, de közben bejött a „kovásznai posztóból” készült ujjasok divatja (a kovásznaiak idehozták szötteseiket árulni, puhább gyapjúból). Bundát nem, de szokmányt viseltek a módosabbak, fekete házigyapjúból, bokáig érőt.

A háború után a cigányok készítettek és árultak juhbőr bocskort, s a szegényebbek jó pár évig ebben jártak. Már a II. világháború előttől hordtak fatalpú cipőt, bőr felsőrésszel. Ügyes kezű legények készítették. A talpa két fatalpból állott, hogy hajoljon, lépni lehessen benne, s a fatalpakat bőrrrel toldották össze. Ezt a készen vásárolt bakancs váltotta fel. Csizmát már a régiek

a század elejétől is viseltek, drága holmi volt, a vőlegény már ezt vette fel, de ha tehetette, még legénykorában ünneplőnek megcsináltatta. Kevés ránc volt rajta, keményszárú, bokszbőrből készült.

Most, hogy megismertük a madarasi ember népviseletét, tanulmányozzuk egy kicsit, hogy mivel is foglalkoztak, milyen mesterségeket végeztek családjaik eltartása érdekében.

Köztudott, hogy a falvak ebben az időben önellátóak, önfenntartóak voltak. Backamadaras is ezen falvak közé tartozott, ahol a földműveléssel és állattenyésztéssel foglalkozó lakosság megtermelte a családi háztartás élelem szükségletét és előállította a gazdálkodási felszerelést, sőt a ruházkodás alapanyagát is. A földművelő és állattartó gazdák mellett éltek kézműiparral foglalkozók is: asztalosok, ácsok, kovácsok, fazakasok, szőcsök vagy más megélhetést biztosító foglalkozást űzők.

Az 1750-es összeírásból tudjuk, hogy többen fazakas (hét személy) és ács (öt személy) mesterséget folytattak. Ugyancsak ebből az összeírásból megtudjuk, hogy szőcs mesterséget végeztek hárman a faluban, volt egy szabó, két molnár és egy fűrészkes cigány.

1831-ben nyolc „mesterember” látta el a falu igényeit: 1 kőműves, 3 faragásból élő, 3 kovács és 1 csizmadia. Fazekasokról és szőcsökről már nincs említés.

A növénytermesztést tekintve a XVIII. században a hagyományos gabonák mellett meghonosodott itt két fontos kultúrnövény: a kukorica és a burgonya. Ezek mellett viszonylag újonnan meghonosodott növény volt a dohány is. A fő termesztett növény az ősibúza és az elegy búza (rozzsal kevert), vagyis a kenyérgabona maradt.

A falu egyik sajátosságának tekinthető a szőlőtermesztés, amit a következő képpen jellemeznek az 1722.-i leírásban: „Szőlőik szépen rendezettek, olyan bort teremnek, amelynek minőség és finomság tekintetében nincs párja ebben a székben...”

A mezőgazdasági termelés és árucseré fokozására vállalkoztak a századunk elején megalakult fogyasztási és értékesítő szövetkezetek. Elsőként a „Backamadaras és Vidéke Tejszövetkezet” alakult meg 1908-ban. Ezt követte 1909-ben a „Hangya” Fogyasztási, Termelő és Értékesítő Szövetkezet. Mindkettő érdemben hozzájárult a falu gazdasági életének fellendítéséhez.

Az eddigi leírások során egy átfogó képet kaphattunk a falu múltjáról, kiemelve a főbb történéseket, illetve társadalmi folyamatokat. Tekintsük most át a település jelenét.

Backamadaras, akár csak a legtöbb nyárádmenti település, elveszítette a faluközösség szó szoros értelemben vett jelentését és mára már a lakóközösség megnevezés talál rá leginkább. Régen a falu önellátó volt, mára ez nem mondható el.

Backamadaras lakossága szinte teljes egészében magyar nemzetiségű. A magyarok mellett él egy kisebb létszámú roma közösség (kb. 50 személy) és mindössze egy-két román család, akiknek a száma a tíz lakost sem éri el.

Az oktatást tekintve Backamadarason működik egy óvoda és egy I-VIII osztályos általános iskola, amely Kiss Gergely nevét viseli 2007 óta. Ebből kifolyólag szoros kapcsolatot ápolnak a székelyudvarhelyi Baczkamadarasi Kis Gergely Református Kollégiummal, amely jóvoltából minden évben bérmentesen egy backamadarasi diák náluk folytathatja tanulmányait.

Az V-VIII-as osztályokba ide járnak a községhez tartozó falvakból is a diákok (Szentgericéről és Bálintfalváról). Minden évfolyamon egy-egy osztály működik

Jelenleg az iskola az 1983-ban felépült „új iskola”-nak nevezett emeletes épületben foglal helyet. Az ezt megelőző években a tanítás két épületben működött, mégpedig a volt állami iskolában (jelenleg az orvosi rendelőnek ad helyet, illetve garázsok vannak kialakítva az egyik részén) és a volt felekezeti iskolában (most a posta és az óvoda működik benne). Az utóbbi épületet vissza kapta az egyház és egy Kiss Gergely emlékszobát alakítottak ki az egyik termében.

Az iskola életét tekintve a tanulás mellett számos más programban is részük lehet a diákoknak. Minden évben sor kerül a testvér iskolák közötti találkozóira, amikor tanárok és diákok együtt ellátogatnak egymás iskolájába, ahol közös programok, nyílt órák, tapasztalatcserék során betekintést nyernek egymás tanintézményének az életébe. Ezt a találkozót felváltva szervezik meg az iskolák minden évben. Ilyen testvér kapcsolat van kialakítva a kunmadarasi Református Általános Iskolával és az abádszalóki Kovács Mihály Általános Iskolával. Ezen kívül a diákok minden évben részt vehetnek egy íjásztáborban is, amely szintén minden alkalommal más településen van megszervezve.

Tanintézményünk életében számos rendezvényre is sor kerül, amelyek már hagyományossá váltak. Farsangi bálok, szüreti bálok, nemzeti ünnepünk megünneplése, az óvodások anyák napi műsora minden évben mozgalmassá teszi az itt eltöltött iskolai és óvodai éveket. Ezeket a rendezvényeket az iskola néptáncsoportjának a műsorai minden alkalommal színvonalasabbá és élménydúsabbá teszik.

A tanulók az általános iskola elvégzése után leginkább Marosvásárhelyen, Nyárádszeredában vagy Székelyudvarhelyen folytatják tanulmányaikat.

Backamadarason három templomot találhatunk, amely három egyház jelenlétét igazolja. A falu szinte teljesen reformátusok által lakott, de létezik egy kis római katolikus közösség is és egy mindössze néhány főt számláló ortodox közösség.

Ez utóbbi egyháznak egy-két család és néhány idősebb személy a tagja. Csupán néhány éve jött létre falunkban. Lelkészük a magyar származású Lukács Rafail atya. Templomuk az

1920-as években épült a görög katolikusok számára, de csak 1985-1986-ban fejeződött be. 1948-ban a görög katolikus egyház erőszakos felszámolásával került az ortodoxok használatába. Az előtt egy kis fatemplom szolgált vallásos megnyilvánulásaik székhelyéül.

A helyi katolikus egyház az ákosfalvi katolikus egyházhhoz tartozik, plébánosuk Máté Ferenc, aki már 12 éve teljesíti Backamadarason is szolgálatát. A hívek száma 38 és Barabás Károly a gondnokuk. A miséket két hetente tartják a Jézus Szent Szíve kápolnában. Ezt a kápolnát 1910-ben báró Horváth Gáborné építtette, országos gyűjtés révén biztosítva a költségeket. A Jézus Szent Szíve védelmébe ajánlott templomot 1910-ben adták át rendeltetésének. 2012-ben egy fa emléktáblát állítottak a kápolna falára, melyet Barabássy Somogy Örs backamadarasi lakos készített.

Ismert tény, hogy a falu lakói a reformáció során a római katolikus hitről az evangélikus református hitre tértek át 1560 körül.

Backamadaras református temploma 1629-ben épült és újjáépült 1818-1825 között. A templom újjáépítését Vályi Pál lelkész idejében kezdték el, majd utódja Losonczi Mózes idejében fejezték be. A templomot későreneszánsz stílusban építették. Hossza 27 m, szélessége 11 m, falmagassága 9 m, a torony magassága 41 m.

A lelkészi lakás 1833-ban készült el.

Az egyházközség nagy értékei közé tartoznak a klenodiumok (kegyesek): kenyeres tányér (1690), férfiak kelyhe (1749), asszonyok kelyhe (1900), fiúk és lányok kelyhe (1702).

A templom orgonája műemlékorgona, amely 1867-ben készült Takáts Ignác orgonamester által.

A toronyórát a backamadarasi birtokosság készítette a templom részére 1863-ban.

A nagy harang 1870-ből való, 6 mázsás és Segesváron készült, Losonczi József papságának 34. esztendejében, Manchen Mihály harangöntő mester által. A kis harang 1923-ban készült Nicolae Spireanu harangkészítő munkája által, ezt újraöntötte Klein Oszkár 1930-ban, mert a régi elrepedt. A nagy harangot is újra kellett öntetni elrepedés miatt 1971-ben. Az öntő mester Zlotaru Ioan volt. Az új harang súlya 435 kg.

Backamadaras anyaegyházközség, lélekszáma 830. Hozzá tartozik még két leányegyházközség: Nyárádszentlászló 171 lélekkel és Nyomát 110 lélekkel, valamint Bálintfalváról 10 lélek. Az egész anyaegyházközség lélekszáma 1121. A jelenlegi lelkipásztor Koncz László Ferenc és a gondnok Makkai Dénes.

Református Egyházközségünk a Küküllői Református Egyházmegyéhez tartozik.

Egyházunkban működik egy kórus „Harmónia kórus” néven, melyben kicsitől nagyig minden korosztály képviselteti magát.

Az egyházak bemutatása után térjünk át Backamadaras közigazgatására.

Községünk három településből tevődik össze, melynek községközpontja Backamadaras.

A Polgármesteri Hivatal a backamadarasi Horváth–Petrichevich-kúriában működik 1925 óta. Jelenleg a község polgármestere Turbák Zoltán, az alpolgármester pedig Nagy György, mindketten az RMDSZ színeiben nyerték el mandátumukat. A községben az RMDSZ-en kívül képviselve van még a Magyar Polgári Párt és az Erdélyi Magyar Néppárt is. A Helyi Tanács 11 személyből áll, melyből 5 madarasi és 5 szentgericei. Tanácsosnak minősül az alpolgármester is, ezen kívül van egy falufelölős is.

A Polgármesteri Hivatal jelenlegi legnagyobb terve közé tartozik egy ravatalozónak a felépítése és a kúria felújítása.

A községközpontban néhány helyi szülő megalapította a Backamadarasért Egyesület-et, amely már egy évtizede működik. Időközben más tenni akaró helyi lakos is csatlakozott az egyesülethez, mely a kezdetekben az akkori néptáncsoportot karolta fel és gondoskodott róla, menedzselte azt. Ezen kívül a faluban megrendezett események, találkozók szervezésében is kivették a részüket.

Településünkön holland segítséggel és a Diakonia Keresztény Egyesület közreműködésével egy korszerű és modern öregotthont hoztak létre, melybe többségben más településekről költöznek be, de van néhány helyi lakos is.

Backamadaras bár nem a nagy települések közé tartozik, mégis számos látnivalóval, hagyománnyal és nem utolsósorban hírnévvel rendelkezik.

A fekvéséből és a domborzati viszonyaiból kifolyólag számos pozitívuma adódik a településnek. Egy 1762-es feljegyzésben a „Határ természete” címszó alatt a következő sorok olvashatóak: „...a bőkezű természet különös ajándékival bővülködik, mert /.../ terem kenyeret, bort, fát, füvet, gyümölcsöt, különb-különbféle vadállatokat s egyéb életre szóló jókat /.../ s így lakósaikat nagy haszonnal gazdagítja.”

A 150-160 méter magas dombok déli és délnyugati lejtői rendkívül alkalmasak a szőlőtermesztésre. Fontosabb szőlőhegyek a Backa, Dondor, Bongor és Külső. A szájhagyomány szerint a backamadarasi bort még Mátyás király udvarában is kóstolták és a császári udvarba is szekérszámmal vitték, sőt voltak olyan orosz hadifoglyok, akik azt állították hazatértükkor, hogy madarasi palackozott rizlinggel találkoztak a fogság alatt. Ezek valóság alapját sajnos bizonyítani nem tudjuk, de az biztos, hogy a madarasi bor híre messze elment és elmegy mai napig. Bár a szőlősgazdák száma megcsappant az idők folyamán, még mindig élen járunk Nyárádmentén ezeket a számokat tekintve.

A faluban működik egy szőlősgazda egyesület, amelynek tagjai a madarasi termelők közül kerülnek ki. Ez az egyesület minden évben megrendezi a Kosaras Szüretibált a helyi

néptáncsoport nagycsoportjának a segítségével. Ugyanakkor különböző rendezvényeken számos borbemutatót, borkostolót is megszerveznek.

Báthori Zsuzsánna, egy helyi lakos, Orosz György segítségével 2008-ban „Örökségünk őrzői” címmel kisfilmet forgatott a madarasi borászatról.

A természet nem csak szőlőtermesztéshez megfelelő környezetet biztosított a településnek, hanem számos vízforrást is, ami megkönnyíti a falu vízellátását. Ugyanakkor sokan „látogatják” naponta a két helyi csorgót más településekről is. A két említett csorgó közül egy a központban található. A csorgót is magába foglaló díszes építmény 1946-ban épült és a falu egyik legkiemelkedőbb és legszebb alkotása. A másik csorgó az orvosi rendelő mellett található. Ennek a vize messze az egyik legjobb minőségű a környéken. Mindkét csorgó mosásra és állatok itatására is alkalmas.

Backamadaras bizony még rendelkezik más köztéri látnivalókkal is.

Ezek közé tartozik a már említett, a Polgármesteri Hivatalnak helyet adó Horváth–Petrichevich-féle kúria. A kastély épületét építtető család, a török előrenyomulás elől a XVI. század végén Erdélybe menekülő, majd a XVII. században a fejedelemség életében fontos szerepet játszó Petrichevich család volt.

Horváth Albert (1800-1874) császári kamarás az 1826-ban feleségül vett báró Szentkereszti Zsuzsa örökségeként tesz szert a kúria mai telkére, ahol a katonai felmérés szerint már állt egy kisebb lakóépület. Szerkezeti felépítése és a csekély számú tagoló- és díszítőeleme alapján a ma álló udvarház építésének időpontját a művészettörténeti szakirodalom a XIX. század első felére teszi. Udvarháza az erdélyi barokk udvarház-építészetben gyakori előreugró tornáccal kialakított alaprajzi formát követ. Előreugró tornácán három toszkánfekes oszlop és kétárkadives bejárat van. 1925-ben a község megvásárolta.

Horváth-Petrichevich Albert 1800-1870 között élt, császári és királyi kamarás és kiskeresztes vitéz volt. Három lánya tragikus halált halt, ugyanis belefuladtak a Nyárdádba. A család kriptája a református temetőben található.

Mint már említettem ma ez az egyetlen fennálló kúria a településen, de az idők folyamán még más gróf, illetve báró családnak is volt itt birtoka, legtöbbjükön pedig építmény is állt. Ezek közül csak báró Nalátzi István kúriája maradt fenn az utókornak egy festmény formájában.

Más féle köztéri alkotásokból sincs hiány. A település központjában található parkot 2011-ben újították fel. Az új parkba egy székely kapun át léphetünk be, amelyet a helyi Barabássy Somogy Örs kezemunkájának köszönhetünk. A park közepén egy emlékmű áll egy márványtáblával, amelybe Backamadaras első írásos emléke van belevésve. Ezt az emlékművet körül veszi nyolc faragott oszlop. Mindegyik oszlop egy testvértelepülést jelképez annak címerével: Backamadaras, Csíkmadaras, Mezőmadaras, Madaras, és településünk három

hivatalos testvértelepülése: a magyarországi Kunmadaras és Abádszalók, illetve a felvidéki Búcs község. Az emlékoszlopokat rózsák és tuja fenyők veszik körül, amelyek még szebbé és barátságosabbá teszik az egész teret.

Minden év karácsonyában egy fenyőfát díszítenek fel a fiatalok és melléje egy saját kezűleg készített Betlehemet állítanak fel, amelyek a hosszú téli éjszakákban fényesebbé és meghittebbé varázsolják a falu központját.

A parkot a Backamadarason második alkalommal megrendezett VI. Madarasok Találkozásán avatták fel.

A központi parkkal felérő szépséggel rendelkezik a református templom előtti tér is. Itt található a 2008-ban leleplezett Találkozások Kopjafája, amely lehetőséget ad, hogy még jobban érezni tudjuk összetartozásunkat. A 3,5 méter magas kopjafát a nyárádszeredai Bíró János fafaragó készítette, melynek faragott motívumai csodálatos jelentésekkel bírnak.

A kopjafától nem messze, szintén a templom előtti téren foglal helyet Kiss Gergely mellszobra. Ezt a szobrot a székyudvarhelyi Baczkamadarasi Kis Gergely Református Gimnázium adományozta az egyházközség számára 2012-ben.

Kiss Gergelynek a szobor mellett egy kopjafa is emléket állít a róla elnevezett általános iskola előtti parkban. A kopjafa körül még található egy székykapu és egy régi tipikus ökrös szekér. Ezeket fenyőfák és különböző virágok övezik körül, amelyek még jobban hozzájárulnak a gyönyörű park összképéhez.

A református egyháznak visszaszolgáltatott volt felekezeti iskola épületében alakították ki a Kiss Gergely emlékszobát. Itt megtekinthető Kiss Gergely családfája a napjainkig levezetve, amelyet Buksa Ferenc rigmányi lelkész és családfakutató készített el. E mellett számos régi bútor és fénykép is megtekinthető.

A falumúzeumok sora itt nem áll meg, mivel Backamadarason megcsodálható egy óriási értékkel felérő néprajzi gyűjtemény. Ide belépve betekintést nyerhetünk őseink mindennapi életébe, megismerhetjük benti és kinti használati tárgyaikat, illetve szokásaikat, találkozhatunk szöttesekkel, varrottasokkal, a borászat nélkülözhetetlen eszközeivel, régi fényképekkel, tanszerekkel, háborúból visszamaradt tárgyakkal és sok más helyi specialitással is.

Ezt a gyűjteményt Albert-Búzási József backamadarasi tanárnak köszönhetjük, aki fáradságos munkájával egyedül alkotott a környéken.

A falumúzeum a központban található. A régi kultúrotthonnak, majd később mozinak is helyet adó tágas terem megfelelő hely volt annak, hogy a színpadi részén egy tipikus régi backamadarasi szobahelyiséget is kialakítani lehessen. Itt megcsodálhatjuk a belső berendezését a házaknak, de a házak külső jellemvonásairól nem ad képet. Viszont a falu utcáin sétálva

megtekinthetünk (bár mára már nagyon kevés helyen) néhány régi teraszos sárházat az eredeti faragott kapukkal ellátva.

Szerencsénkre a népszokások, népdalok, a népviselet és a néptánc nem csak a múlté, hisz a falu lakói mai napig előszeretettel ápolják ezeket és fenntartják az utókor számára.

A középkorú és az idősebb korosztály a református lelkész vezényletével egy hagyományőrző népdalkórust működtet. A helyi rendezvényeken szinte mindig fellépnek népünk és a falu közsímbertebb népdalaiból összeállított műsoraikkal.

A kórus tagjai közül néhányan felélesztették a település régi citera együttesét és újra összeálltak népzeneink megőrzésének céljából.

A fiatal korosztály sem ül ölbe tett kézzel, hisz Backamadarason három néptáncscsoport is működik. A néptáncmozgalom 2002-ben indult újra el településünkön.

Nevüket a falu határában lévő egyik dűlőről kapták, a Kincsesről, és így „Kincses néptáncscsoport” néven váltak ismertté. Ehhez a dűlőhöz egy legenda is társul, ugyanis állítólag itt a föld alatt kincs rejtőzik, innen kapta a megnevezését is.

Oktatóik a marosvásárhelyi Maros Művészegyüttes soraiból kerültek ki. Segítségükkel és a fiatalok néptánc iránti szeretetével a falu hírnevét számos alkalommal öregbíteni tudták.

A nagycsoport mára már felbomlott, mert az ifjak felnőttek és az élet szétszodorta őket. Egyesek esetében a munkahely, mások esetében az egyetem kezdődött el, de nem egyszer megmutatták, hogy amikor csak kell ők összeállnak újra és újra, időt szentelve ennek a csodálatos és egészséges időtöltésnek, és megörvendeztetik a közönséget előadásaiikkal.

A 11 év hosszú idő volt és ez alatt több mint 70 fellépést tudhatnak maguk mögött. Felléptek már számos falu napon, Backamadaras község minden rendezvényén, magyarországi és szlovákiai testvértelépüléseiken, az összes Madarasok Találkozóján, nagyobb fesztiválokon, Vándorcizma Találkozókon, Gyöngykoszorú Találkozókon, gólyabálokon és sok más eseményen határon innen és túl. Ezeken kívül ők maguk is rendeztek különféle műsorokat (Őszi kulturális est, Wass Albert est, karácsonyi bál, szüreti bál, stb.) és a helyi hagyományokat alapul véve még színdarabokat is előadtak. A színdarabok előkészítésében, betanulásában és színrevitelében oroszánrészt vállalt a táncscsoport tagjai mellett Báthori Zsuzsánna helyi lakos.

2011-ben megnyerték az Erdélyi Magyar Televízió „Szüreti vigadalom” című műsorát, amely fordulópont volt az együttes életében. Ekkor adták elő a „Szüreti vigadalmas” című színdarabjukat, amely első helyre vezette őket a közel 40 benevezett település közül. Ennek következtében az Erdélyi Magyar Televízió egy éven át soron követte a település történetét és egy kisfilmet készített Backamadarasról. A kisfilm nagy sikernek örvendett, az ETV-n is bemutatták, így még ismertebbé vált e nyárádmenti település.

Az ETV által készített DVD egy év eseményeit tartalmazza, de nem az egyetlen backamadarasról készült kisfilm. A Vészi TV szintén jelen volt minden eseményen és külön-külön mindegyikről készített egy filmeckét.

Ezek a felvételek óriási értékkel bírnak és sok madarasi lakos otthonában megtalálhatóak.

A 2011-es év végén ünnepelte a Kincses néptánccsoport apraja-nagyja a csoport megalakulásának 10. évfordulóját egy gálaest formájában.

Reméljük, hogy a középső- és kiscsoport is hasonló jövő elé nézhet.

A nagycsoportot a Backamadarasért Egyesület működtette: fellépéseket szervezett, anyagilag támogatta őket és többféle népviseletet is készíttetett számukra. A közepes- és kiscsoport vezetését nem rég az iskola vette át az egyesülettől.

Backamadaras élő hagyományai közé tartoznak az ünnepek és szokások is. Ezek közül még ma is él az aratás, a szüret megünneplése, a névnapi szokások (Istvánozás, Jánosozás), ugyanakkor a karácsonyi, farsangi és húsvéti szokások is megmaradtak az utókor számára, de az újév felköszöntése sem tűnt el az idők során. Amelyek mára már feledésbe merültek, de régen meghatározó szereppel bírtak a közösség életében: a kaláka, a fonó, a berukkolás, stb. voltak. A lakodalmi, keresztelési és temetési szokások mind keresztül mentek a modern kor hozta változásokon, de bizonyos formában még fennmaradtak.

A település híres szőlőtermő mivoltja következtében különféle szüreti rigmusok alakultak ki. Néhány közülük:

„A Backa vizéből, aki hármat hörpint,
Ott is jól tud úszni, ahol egy csepp víz sincs.
Ki a Külső hegy borából bőven kezde élni,
Hogyha néma is volt megtanult beszélni”

„Ki a Dondor borát gyakran megkereste,
Nehezebb a feje, mint az egész teste.
Kik annak levéből kezdik a borivást,
Egy félóra múlva nem ismerik egymást

„Ki a Bongor borából ügyesen feltorkol
Bedől a kert alá, s táncnótára horkol.
Ki annak borából csorgat hordócsapot,
Az a kapufának is emelint kalapot.”

A hagyományok ápolása itt nem ér véget. 2011-ben először és idén immár negyedik alkalommal került megrendezésre a „Hagyományos helyi termékek kiállítása és vására”. 2011-ben a VI. Madarasok Találkozóján valósult meg legelőször az ötlet, a következő években pedig már a községi napokon került sor rá. Idén, először, Szentgericén rendezték meg a községi napokat és így ott állították ki a községbeliek termékeiket.

A községi napokat összevonták az új kenyér, az aratás ünnepével, így a „Községi Arató Ünnep” nevet kapta a rendezvény. A vásárt utcák közötti gulyás főző verseny szokta kísérni, ahol a kiállítóktól a látogatókig mindenki jól lakhat.

2013-ban a Csúrszínházi Napok megnyitó napján Backamadaras község mutatkozott be. Ennek alkalmával itt is megszervezték a hagyományos termékek kiállítását és vásárát. A nap folyamán a közönséget a Kincses néptáncsoport három csoportjának a műsora szórakoztatta.

A nagy népszerűségnek örvendő termék kiállításon és vásáron különböző mesterségek, kézművességek, termelők és kisiparosok kapnak helyet. A kiállítók községbeliek, többnyire Backamadarasról és Szentgericéről.

A vásár célja, hogy népszerűsítse és ápolja azokat a helyi specialitásokat, mesterségeket, amelyek nem feltétlenül járnak nagy mennyiségű anyagi haszonnal, de jelentős szerepet játszanak a helyi ember életében és annak egészséges fejlődésében.

A kiállítók közül a legtöbben a szőlősgazdák vannak. Ezen kívül találni lehet közülük zöldségtermesztőt, sajtkészítőt, méhészt, mézeskalácsost, fafaragót, kályhakészítőt, kézművest (gyöngyfüző, gyurma-ékszer készítő, üvegfestő), szőttes és varrotas készítőt, házikenyér készítőt, pálinka főzőt, gabona termelőt, kovácsot, háziszappan készítőt, illetve székely ruhát készítő kiállítót is.

2012 áprilisában a 25. HMKK fotótábor zajlott községünkben, amelyen híres-neves fotósok vettek részt az ország minden tájáról. Az itt készült fotókból a 2012-es községi napokon került egy pár kiállításra ízelítőként. Ez év szeptemberében egy kiállítás nyílt a marosvásárhelyi Bernády Házban a Hargita Megyei Kulturális Központ, a Backamadarasi Polgármesteri Hivatal és a Backamadarasért Egyesület együttműködésében, ahol bemutatták az áprilisban készült fotókat. A képekből sok tanulság levonható. Például a fotókon keresztül tudtuk meg, hogy madarason a kötélverés egy ősi hagyományos mesterség volt.

A backamadarasiak nagyon vendégszerető emberek. Ebből kifolyólag a nagyobb ünnepekkor, amikor külföldről is vendégek érkeznek, ezeket családoknál szállásolják el. A vendégek elszállásolására lehetőségünk van igénybe venni a holland segítséggel épült ifjúsági házat a református parókia udvarán. A vendégeknek szórakozási lehetőségek is adóttak, sőt a sportolni vágyókat egy vadonatúj sportpálya várja az iskola udvarán, öltözőkkel ellátva.

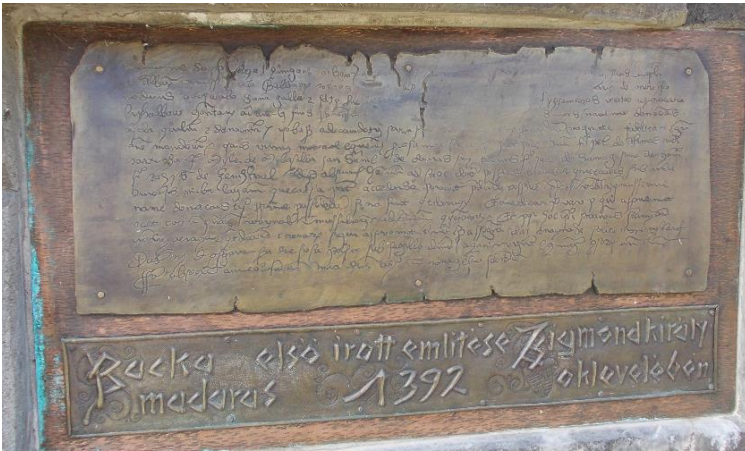
Összefoglalás képpen egy annyit mondanék, hogy bár szülőfalum sem a nagy, sem a leghíresebb, sem a legismertebb települések sorába nem tartozik, mégis véleményem szerint megéri ide eljönni. Falumat a befogadóképesség, a vendégszeretet, a jókedv, a pezsgő kulturális élet, a tenni akarás jellemzi, ami minden itt rendezett eseménykor újra és újra megmutatkozik.

A Nyárád halk sodrása és a madarak élénk csiripelése mellett felnőve én azt mondom: számomra Backamadarasnál gyönyörűbb település nincs a világon.

Felhasznált források:

- „Backamadaras 600 éve” című bibliográfia
- www.maroszek.ro (Asztalos Enikő cikkei)
- www.wikipedia.org (Backamadarasról és a Horháth-Petrichevich-féle kúriáról szóló oldalai)

Kiegészítő fényképek

Backamadaras első írásos emléke márvány táblába vésve

A Backa domb

A Nyárád folyó

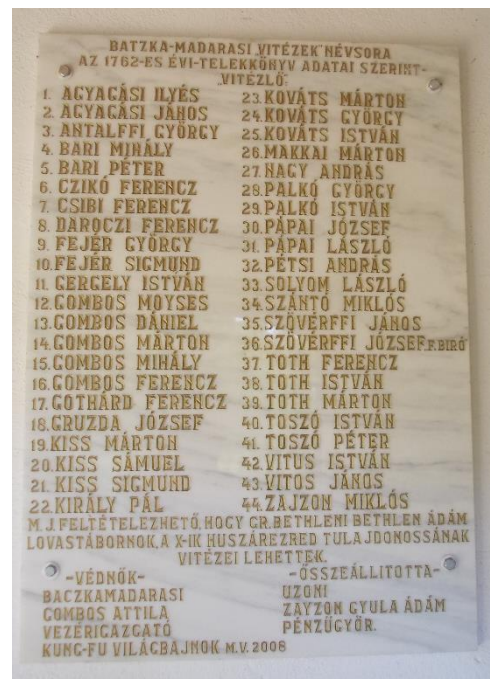
Makkai Zsigmond országgyűlési képviselő emléklakettje

Műemlék nyárfa régen és napjainkban

Műemlék zádokfa régen és napjainkban

Backmadarasi vitézek névsora

Az első világháborúban elesettek névsora

Találkozások Kopjafája

A második világháborúban elesettek névsora

Művelődési otthon

Kiss Gergely Általános Iskola

Volt felekezeti iskola. Most az óvoda és a posta működik benne.

Volt állami iskola. Most orvosi rendelő és gyógyszerészár működik benne.

Sportpálya

Ifjúsági ház

Öregotthon

Kiss Gergely kopjafája

Hagyományosan berendezett régi székely szoba a falumúzeumban

Hagyományos cifra székely kapu

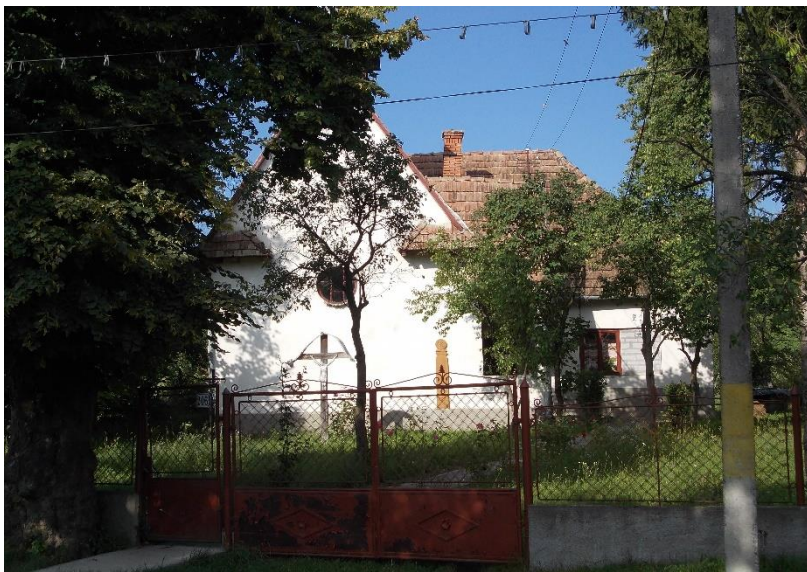
A Nalátzi család kúriájáról fennmaradt festmény

Horváth-Petrichevich-féle kúria.
Jelenleg a Polgármesteri Hivatal működik benne.

Refomátus templom

Jézus Szent Szíve kápolna

Kiss Gergely mellszobra a
református templom udvarán

Ortodox templom

Református parókia

Központi csorgó

A falu másik, kiváló minőségű vízzel rendelkező csorgója

Központi park

Falumúzeum

Kiss Gergely emlékszoba a Kiss család családfájával

Harmónia kórus

Hagyományőrző népdalkórus

A Kincses néptáncgyűttes összes tagja

A Kincses néptáncgyűttes nagy csoportja 2011-ben, amikor megtudták, hogy ők nyerték az ETV „Szüreti vigadalmak” című versenyét.

Backamadaras madártávlatból

